

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายุคโควิด 19 ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการความรู้
 - 1.1 ความหมายของการจัดการความรู้
 - 1.2 ความสำคัญของการจัดการความรู้
 - 1.3 กระบวนการจัดการความรู้
2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
 - 2.1 หลักการบริหารการศึกษา
 - 2.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 2.4 ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 2.5 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา
 - 2.6 ประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
 - 2.7 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
3. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาของ เขต 2
4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 วิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 วิจัยในประเทศ

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการความรู้

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้

ปิยภัทร ทองพรม (2562 : 34 – 35) ได้สรุปการจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการที่มีกระบวนการและเป็นระบบตั้งแต่การประมวลผลข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) ความคิด (Idea) ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้าง (Knowledge) และจะต้องมีการจัดเก็บ

ในลักษณะที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางที่สะดวก เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ทำให้เกิดการโอนถ่ายความรู้ และมีการแพร่กระจายไหลเวียนไปทั่วองค์กร

สมศักดิ์ จีเพ็ชร (2559 : 21) ได้สรุปว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การดำเนินการ กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้หลักที่สำคัญต่องาน โดยสร้างความชัดเจน แล้วกำหนดเรื่องที่จะเรียนรู้ร่วมกัน ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบ ประเมิน พัฒนา ยกระดับ ประยุกต์ นำไปใช้ แล้วสรุป สกัด รวบรวมบันทึก จัดเก็บความรู้ ไว้ใช้งาน ต่อไป

นายสมมติ ศรีแก้ว (2557 : 34) การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการของการสร้าง การเรียนรู้ ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ ที่จะทำให้คนรู้จักหาความรู้ และนำความรู้มาใช้ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การรวบรวมความรู้ การสร้าง ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประยุกต์ใช้และนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นวัตกร หอมสิน (2556 : 18) ให้ความหมายว่า การสังสมความรู้มาจากการค้นคว้า ประสบการณ์ ทักษะ และการศึกษา ผสมผสานกันผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการสรุป ตัดสินใจ และคาดการณ์ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง

ลัดดา ท่าพริก (2556 : 22) ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้ เป็นชุดของกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นตามลักษณะที่เหมาะสมกับองค์กรและกาลเทศะ เพื่อใช้ในการจัดการความรู้ขององค์กรทั้งในลักษณะของการสร้าง การแบ่งปัน การจัดเก็บ การใช้ประโยชน์ จากความรู้ให้เกิดประโยชน์ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตรงตามความต้องการขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการพลเรือน (2551 : 36) ได้ให้คำจำกัด ความของการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัด กระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึง ความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผล ให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

วิจารณ์ พานิช (2551 : 3 - 4) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การดำเนินการ กำหนดความรู้หลัก ที่สำคัญต่องาน เสาะหาความรู้ที่ต้องการ นามาปรับปรุง คัดแปลง สร้างให้เหมาะสม ต่อการใช้งาน แล้วประยุกต์ใช้ในงาน นำประสบการณ์ทำงานและการประยุกต์ใช้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุป สกัด บันทึก จัดเก็บความรู้ ไว้ใช้งาน ต่อไป

ประเวศ วะสี (2548 : 14) ได้กล่าวว่า “การจัดการ” อาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยดี นักในสังคมไทย เพราะเหมือนจะไปใช้อำนาจจัดการอะไร ๆ แต่คำว่า จัดการความรู้ (Knowledge

Management) มีความหมายจำเพาะว่า หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างดี ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงามและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมาเจอกัน ข้อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมในกระบวนการก่อให้เกิดปัญญาพร้อม (Collective Wisdom) ทำให้แก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยาก ๆ ได้สำเร็จ

สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา (2546 : 1) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นการจัดการเพื่อเอื้อให้เกิดความรู้ใหม่ด้วยความพยายามที่จะใช้ความรู้ที่มีอยู่และประสบการณ์ของบุคคลในองค์กรอย่างเป็นระบบที่จะทำให้สามารถพัฒนานวัตกรรมที่ทำให้มีความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง การจัดการความรู้จึงเป็นการขยายแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ภาคธุรกิจและภาคการศึกษาควรจะไปใช้พัฒนาองค์กรและบุคลากร ซึ่งจะทำให้คุณภาพการดำเนินงานโดยรวมขององค์กรเพิ่มขึ้น

โนนากะ และคนโนะ (Nonaka, I. and Konno, N. 2005 : 1) ให้ความหมายว่าการจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือ การปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บทรัพยากร และกระบวนการในการบริหารจัดการ สร้างความรู้ เผยแพร่ความรู้ ยกระดับความรู้ เพื่อการส่งเสริมพัฒนาวัตถุประสงค์ของ กลุ่ม หรือองค์กร

เอวอด และกาซีรี (Awad, E. M. and Ghaziri, H. M. 2004 : 3) ให้ความหมายว่าการจัดการความรู้ คือ กระบวนการของการค้นคว้าความรู้ และนำมาใช้ในองค์กร โดยรวบรวมความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ที่อยู่ในรูปกระดาษ เอกสาร ฐานข้อมูล หรือสมองของคน

เฮนรีและเฮดเกิเพธ (Henrie and Hedgepeth. 2003 : 1) กล่าวว่า การจัดการความรู้หมายถึง การจัดการความรู้เป็นระบบบริหารจัดการทรัพย์สินความรู้ขององค์กรทั้งที่เป็นความรู้โดยนัยและความรู้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน ระบบการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกความรู้ การตรวจสอบความรู้ การจัดเก็บความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว การเตรียมการกรองความรู้และการเตรียมการเข้าถึงความรู้ให้กับผู้ใช้ ทั้งนี้ โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ทำให้ความรู้ถูกใช้ถูกปรับเปลี่ยนและถูกยกระดับให้สูงขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบที่ดำเนินการร่วมกันโดยบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อประมวลความรู้ ความคิด ที่เกิดจากการกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

นายสมดี ศรีแก้ว (2557 : 39) สรุปความสำคัญขององค์กรต่อการจัดการความรู้ มีเพื่อให้เกิดองค์กร แห่งการเรียนรู้ให้ได้ มีการพัฒนางานและพัฒนาคน ให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมหรือ การปรับตัวขององค์กร มีการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ที่ ประกอบด้วย ชีวิตจิตวิญญาณ ความรู้สึกความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้สร้างและใช้ความรู้ในการทำงาน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นกว่าเดิม อาศัยประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ไปใช้ ในการปฏิบัติงาน ทั้งภายในและนอกองค์กร

วิจารณ์ พานิช (2547 : 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญขององค์กรต่อการจัดการความรู้ ไว้ว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกัน โดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือ หน่วยงานย่อยขององค์กร เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นกว่าเดิม การจัดการความรู้ในความหมายนี้ จึงเป็นกิจกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ใช่กิจกรรมของนักวิชาการ แต่นักวิชาการหรือนักทฤษฎี อาจเป็นประโยชน์ในฐานะแหล่งความรู้หรือผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดการความรู้ การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่องเกิดการพัฒนางาน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป้าหมายคือการพัฒนาคนและพัฒนาคน โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือ

ฮาลาไว, อารอนสัน และแมคคาร์ธี (Halawi, Aronson, and McCarthy. 2005 : 75 - 86) กล่าวถึง การจัดการความรู้ขององค์กรส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยิ่ง ซึ่งควรมีลักษณะ ดังนี้ การนำการจัดการความรู้ไปปฏิบัตินั้นต้องมีความเข้าใจและพัฒนาองค์ประกอบที่เป็น โครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนการแสวงหาความรู้ การจัดการและการถ่ายโอนความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน และการจัดการความรู้ที่สำคัญ 3 ประการ คือ คน กระบวนการ และเทคโนโลยีที่เป็น โครงสร้างพื้นฐานนวัตกรรมจะทำให้สินทรัพย์ขององค์กรเพิ่มคุณค่า และเกิดความได้เปรียบ ในการแข่งขันอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญ คือ การสร้างวัฒนธรรมในการแบ่งปันความรู้ในองค์กร การจัดการความรู้เปรียบเสมือนระบบเชิงเทคนิคทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน และความรู้ที่ชัดเจนซึ่งจะถูกขับเคลื่อนโดยการบูรณาการเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการทางธุรกิจมนุษย์และสังคมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn. 2002 : 82 - 83) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการ ความรู้ว่าเป็นกลยุทธ์ขององค์กรซึ่งจะก่อให้เกิดงานด้านการบริหารในรูปแบบใหม่ โดยมีผู้บริหาร ด้านการจัดการความรู้ (Chief Knowledge Officer--CKO) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนิน กิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรโดยมีการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่

ในองค์กรตลอดจน มีการจัดการที่ดีเพื่อยกระดับให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ทูทางปัญญา เช่น สิทธิบัตรต่าง ๆ และทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ก็เป็นสิ่งสำคัญและมีค่าเกินกว่าที่จะประเมินได้ สำหรับการจัดการความรู้จึงเป็นกระบวนการองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและเพื่อความอยู่รอดในสภาวะเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การจับความรู้มีอยู่ในองค์กรผ่านไปยังการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร

สรุปได้ว่า จัดการความรู้เป็นเรื่องของการจัดการสารสนเทศหรือความรู้ที่อยู่ในสื่อต่าง ๆ และที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ การจัดการความรู้ในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นการการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การเผยแพร่ต่อยอดความรู้และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

วิจารณ์ พานิช (2549 : 67 - 69) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ การบรรลุเป้าหมายของงาน การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้และการบรรลุการเป็นชุมชนเป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน และยังคงกล่าวว่าการจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการ ได้แก่

1. การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร
2. การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ
3. การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งานของตน
4. การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน
5. การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัด “ขุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้
6. การจดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งานและปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้นเหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับมาร์ควอร์ท (Marquardt. 1996 : 142 - 169) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Acquisition) หมายถึง การเลือกข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

2. การสร้างความรู้ (Creation) หมายถึง การพัฒนาความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ซึ่งเกิดขึ้นได้จากความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ใหม่ โดยมีการเชื่อมโยงกับ องค์ประกอบต่าง ๆ ของความรู้ และผสมผสานกันอย่างมีเหตุผลตามวิธีการสรุปจากส่วนย่อยไปหา ส่วนรวม

3. การจัดเก็บความรู้ (Storage) หมายถึง การจัดเก็บระบบข้อมูลและการนำไปจัดเก็บ ไว้สร้างคุณค่าของความรู้ให้ง่ายต่อการเข้าถึงของบุคลากรที่สามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลาและ ทุกสถานที่

4. การวิเคราะห์และการทำงานเหมืองข้อมูล (Analysis and Data Mining) หมายถึง เทคนิค ในการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับโครงสร้างและการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลต่าง ๆ โดยการทำงานเหมืองข้อมูลสามารถทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของข้อมูลโดยมีการแบ่งหมวดหมู่ การจัดกลุ่มการสรุปหาใจความสำคัญ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

5. การถ่ายโอนและการเผยแพร่ความรู้ (Transfer and Dissemination) หมายถึง เทคนิค วิธีการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และภายในบุคคลที่มีการเคลื่อนย้ายข้อมูลสารสนเทศและความรู้ ทั้งมีเป้าหมายและไม่มีเป้าหมายทั้งหมดในองค์กร

6. การประยุกต์ใช้และการทำให้ข้อมูลถูกต้อง (Application and Validation) หมายถึง การใช้และการประเมินผลความรู้โดยบุคลากรในองค์กร โดยความสำเร็จสามารถพิจารณาได้จาก ความต่อเนื่องหมุนเวียนและการใช้ความรู้สร้างสรรค์สำหรับความรู้และประสบการณ์ ที่มากมาย ขององค์กร

ธีรังกูร วรบำรุงกุล (2556 : 9 - 10) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการ ความรู้ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด โดยได้สรุปการจัดการความรู้และการสร้างความรู้ หมายถึง แนวทางดำเนินการจัดการความรู้ที่สามารถรับรู้ได้อายตนะของมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อ ปรากฏการณ์ธรรมชาติของมนุษย์ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีระบบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง หรือกรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่งเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยรูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้ใน การศึกษาวิจัยยึดตามแนวทฤษฎีการจัดการความรู้ของมาร์ควาร์ด (Marquardt, 2002 : 29 - 30) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition) 2) การสร้างความรู้ (knowledge creation) 3) การจัดเก็บความรู้ (knowledge storage) 4) การวิเคราะห์และสกัดความรู้ (knowledge analysis and data mining) 5) การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ (knowledge transfer and dissemination) 6) การประยุกต์และการปรับความถูกต้องของความรู้ (knowledge application and validation)

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2551 : 8) กล่าวว่า ในองค์กรใด ๆ สามารถสร้างและจัดการความรู้ ทั้งที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยกระบวนการ 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการค้นหาความรู้ เป็นการหาความรู้ เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กร จัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ เป็นการจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา
3. ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการจัดทำสารบัญญและจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวมการค้นหาทำได้ง่ายและรวดเร็ว
4. ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่าย
5. ด้านการเข้าถึงความรู้ เป็นการเผยแพร่ความรู้เพื่อให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ ทำได้ 2 ลักษณะ คือ การบ่อนความรู้ให้ผู้อื่น โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอหรือต้องการ และการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ ให้ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการเท่านั้น
6. ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการจัดการทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จะช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น
7. ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ของบุคคลจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งจะเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้ จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ เป็นวงจรที่ไม่มีสิ้นสุดเรียกว่าเป็น “วงจรแห่งเรียนรู้”

ในกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 7 ด้านนี้ มาจากความรู้ที่ฝังอยู่ในคน และความรู้ที่ชัดเจนซึ่งในชีวิตจริง ความรู้ทั้ง 2 ประเภท จะเปลี่ยนสภาพสลับปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลาการจัดการความรู้ เหมือนปลาทุกชนิด มี 3 ส่วน คือ หัวปลา ตัวปลา และหางปลา ดังนั้น ถ้านำกระบวนการความรู้ทั้ง 7 ด้านข้างต้น อธิบายให้สอดคล้องกับส่วนของปลาได้ดังนี้

1. ส่วนหัวปลา หมายถึง เป้าหมาย วิสัยทัศน์ (knowledge Vision : KV) หรือทิศทางของการจัดการความรู้ เป็นส่วนหัว ส่วนตาที่มองว่าเราจะไปทางไหน โดยก่อนที่จะทำกิจกรรมการจัดการความรู้ ต้องตอบให้ได้ว่า “เราจะทำ KM ไปเพื่ออะไร” ดังนั้นหัวปลาจึงเป็นความมุ่งมั่นความสำเร็จของ “คุณกิจ” คือ กลุ่มคนผู้ปฏิบัติในองค์กรหรือผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้

(KM) ทั้งหมด เช่น การเฝ้าระวังไม่ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนตกค้าง (0, ร, มส) เป็นต้น ส่วนผู้ที่ส่งเสริมให้เกิดหัวปลาที่ชัดเจน คือ “คุณเอื้อ” (ระบบ)

2. ส่วนตัวปลา เป็นส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing: KS) ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการ เป็นส่วนของหัวใจ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในเวทีจริงและเวทีเสมือน เช่น เครือข่าย Internet ซึ่ง “คุณอำนวย” จะมีบทบาทในการกระตุ้นให้ “คุณกิจ” ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัว “คุณกิจ” ออกมาแบ่งปันให้กับเพื่อนร่วมงาน

3. ส่วนหางปลา เป็นส่วนของคลังความรู้หรือขุมความรู้ (Knowledge Assests: KA) ที่ได้จากการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นแก่นความรู้ เพื่อเก็บสะสมแล้วนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย การเก็บสะสมและนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การใช้เทคโนโลยี นำความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) ไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนหมุนเวียนใช้ระหว่างกันต่อไป เปรียบเสมือนหางปลาที่มีพลังในการขับเคลื่อนให้กับชุมชนนักปฏิบัติ (Communities os Practice: Cops)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548 : 84 - 87) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องทำให้องค์กรทราบว่าขาดความรู้ อะไรบ้าง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “รู้เรา” นั้นเองโดยทั่วไปองค์กรสามารถใช้ เครื่องมือที่เรียกว่า “Knowledge Mapping” หรือการทำแผนที่ความรู้ในขั้นตอนนี้เพื่อหาว่าความรู้ใดที่มีความสำคัญสำหรับองค์กร จัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) สำหรับความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้ว องค์กรก็จะต้องหาวิธีในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นที่มารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มีนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้ดังกล่าวจากความรู้เดิมที่มีอยู่ก็ได้ หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ นอกจากนี้องค์กรอาจจะต้องพิจารณากำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือล้าสมัยทิ้งไป เพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จ คือ บรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากร

กระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมถึงระบบสารสนเทศที่ดีล้วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้รวดเร็วขึ้น

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบนั้น หมายถึง การทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ ทำได้ง่าย และรวดเร็ว

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งทั้งองค์กร จะช่วยทำให้ การป้อนข้อมูล การจัดเก็บ การค้นหา และการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็ว การใช้ภาษาเดียวกันทั่วทั้งองค์กร จะทำให้การปฏิบัติงานมีความเข้าใจตรงกัน ซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล การแบ่งประเภท และการจัดเก็บได้มาตรฐานเดียวกัน และที่สำคัญข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเป็น ข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) องค์กรจะต้องมีวิธีการในการจัดเก็บ และกระจายความรู้ ทั้งความรู้ประเภท Explicit และ Tacit โดยทั่วไปการส่งหรือกระจายความรู้ให้ผู้อื่น มี 2 ลักษณะ คือ

5.1 Push (การป้อนความรู้) คือการส่งข้อมูล ความรู้ ให้ผู้รับโดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ เช่น การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ข่าวสารต่าง ๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร

5.2 Pull (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือ การให้ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูล ความรู้ ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information Overload)

6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ทำได้หลายวิธีการ ในกรณี ที่เป็นความรู้ประเภท Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศหรือในกรณีที่เป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงาน กิจกรรมคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนสายงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ (Learning) วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำ ความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุง องค์กรการเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งจะเพิ่มพูนองค์ความรู้ ขององค์กรที่อยู่แล้วให้มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ

เป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า วงจรการเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้ จากการสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

บุญดี บุญญาภิ และคณะ (2547 : 54) ได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 7 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับสุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ (2548 : 48 - 52) ก็ได้สรุป กระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนเช่นกัน ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้หรือการค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เช่น พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร หรือการทำแผนที่ความรู้ (knowledge mapping) เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กร แล้วจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางแผนขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ประโยชน์ของแผนที่ความรู้คือช่วยให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กร ทำให้ทราบว่าองค์กรมีความรู้อะไร และจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการจากที่ไหน

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่า มีความรู้ที่จำเป็นที่ความต้องการมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรก็จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มียังนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้จากความรู้เดิมที่มีอยู่ หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ก็ได้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ ประสบความสำเร็จ คือ บรรยากาศ และวัฒนธรรมขององค์กร ที่เอื้อให้บุคลากร กระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศ ก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้ รวดเร็วและการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกก็ทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการวาง โครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้ อย่างเป็นระบบในอนาคต โดยองค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ ด้วยการจัดทำสารบัญชความรู้เป็นระบบ

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) องค์กรต้องประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจและใช้ได้ง่าย ด้วยการปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) องค์กรต้องมีวิธีการจัดเก็บ และกระจายความรู้เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ สามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เว็บไซต์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยทั่วไปการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มี 2 ลักษณะ คือ 1) “Push” (การป้อนความรู้) คือการส่งข้อมูล/ความรู้ให้กับผู้รับโดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ 2) “Pull” (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือการที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูล ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งช่วยลดปัญหาการได้รับข้อมูล ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพ และนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีผสมผสาน เพื่อให้บุคลากรได้เลือกใช้วิธีการตามความถนัดและความสะดวก

7. การเรียนรู้ (Learning) วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กรการเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งจะไปเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ จนเป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จาก สร้างองค์ความรู้ > นำความรู้ไปใช้ > เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ที่เรียกว่า “ วงจรการเรียนรู้”

จากการศึกษาการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบที่ดำเนินการร่วมกัน โดยบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อประมวลความรู้ ความคิด ที่เกิดจากการกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548 : 84 - 87) มี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ด้านการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง การร่วมกันวางระบบวิธีการค้นหาความรู้ โดยการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ค้นหาว่า ความรู้ หลักการใดบ้างมีความสำคัญในการนำมาใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบท โดยส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแผนที่ความรู้ เพื่อหาว่าความรู้ใดที่มีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา จัดลำดับความสำคัญ

ของความรู้เหล่านั้น วิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค จุดเด่น เพื่อกำหนดความรู้ที่จำเป็นในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา กำหนดความรู้ที่จำเป็นต่องานที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และมอบหมาย หน้าที่ให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) หมายถึง การหาวิธีในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่แล้ว อาจอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นที่มารวมไว้ เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการ ครอบคลุมและเพียงพอต่อการแสวงหา ความรู้ของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มียังไม่มีนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้ดังกล่าวจาก ความรู้เดิมที่มีอยู่ก็ได้ หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ และ ผู้เชี่ยวชาญจากภายในและภายนอกมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้องค์กรอาจจะต้อง พิจารณากำจัดความรู้ ที่ไม่จำเป็นหรือล้าสมัยทิ้งไป เพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้ เหล่านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จ คือ บรรยากาศและวัฒนธรรมของ องค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการสร้าง ความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมถึงระบบสารสนเทศที่ดีมีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากกันได้รวดเร็วขึ้น

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) หมายถึง การจัดเนื้อหา ความรู้ที่ต้องการแล้วให้เป็นระบบ ด้วยเทคโนโลยี โดยการสร้างโปรแกรมในการจัดเก็บข้อมูล ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำคู่มือและแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลสำหรับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย และรวดเร็วจัดสร้างมุมมองความรู้ มุม KM ที่เกิดจากการจัดการความรู้และรวบรวมวิธีการปฏิบัติที่ดี

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) หมายถึง การร่วมกันดำเนินงานการวิเคราะห์ข้อมูล กลั่นกรอง และจัดแหล่งข้อมูลครอบคลุมภารกิจ จัดทำ หรือปรับปรุงประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ ได้อย่างสะดวก เป็นมาตรฐานเดียว ใช้ภาษาเดียวกันเพื่อให้เข้าใจข้อมูลตรงกันทั้งระบบ ก่อนนำไปใช้ บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์อย่างเต็ม ศักยภาพในรูปแบบของตนเอง โดยมีการสร้างโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดแหล่งข้อมูล การสร้างคู่มือการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดแหล่งข้อมูล เพื่อการวางแผนสำหรับบุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถป้อนข้อมูล จัดเก็บ ค้นหา และใช้ข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) หมายถึง การดำเนินการการจัดแบ่งประเภทของความรู้เป็นหมวดหมู่เป็นระบบ เพื่อความสะดวกต่อการเลือกการค้นหา กระจายความรู้ที่เกิดจากการจัดระบบการเข้าถึงความรู้ ทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและความรู้ทั่วไปอย่างสมดุล มีการถ่ายทอดความรู้และให้โอกาสบุคลากรเลือกใช้ความรู้เฉพาะที่ต้องการ จัดทำหนังสือเวียนให้บุคลากรได้รับทราบถึงความรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเข้าถึงความรู้ได้ง่าย และสะดวก จัดทำจัดเก็บความรู้ในระบบมัลติมีเดีย ทางเว็บไซต์ หรือเว็บบล็อก กลุ่มีการเข้าถึงความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) หมายถึง การจัดทำความรู้ประเภท Explicit Knowledge เป็นเอกสารฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการในกรณีที่เป็น Tacit Knowledge จัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงาน กิจกรรมคุณภาพและนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง โดยการส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความชำนาญ/เชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน การสับเปลี่ยนสายงาน การยืมตัว เวที แลกเปลี่ยนความรู้โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกันก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น และประชุมเพื่อสื่อสารทำความเข้าใจในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

7. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การวางแผนพัฒนาวิธีเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และปรับปรุงองค์การการเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถนำความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อวินิจฉัย สั่งการ หรือมอบหมายงานนำผลการประเมินความรู้ของบุคลากร ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่อยู่แล้วให้มีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการจัดกิจกรรมหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากประสบการณ์ คำรา ซึ่งการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้เหล่านี้ จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ เป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า วงจรการเรียนรู้ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้ จากการสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1. หลักการบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการและภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำสถานศึกษานั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ ได้มีผู้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

หวน พันธุพันธ์ (2529 : 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน

เยาวภา เดชะคุปต์ (2542 : 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษา คือ ความพยายามในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความพยายามที่จะจัดดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยให้มีผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพมากที่สุด

ไชยชน คำมะวงษ์ (2556 : 68) สรุป การบริหารการศึกษา หมายถึงการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของครูใหญ่ร่วมกับครูน้อยในโรงเรียน หรืออธิการบดี ร่วมกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับอธิบดีกรมต่าง ๆ และครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต่างร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งสิ้น การจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีกรดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาดำเนินการ หรือมาทำการสอนในสถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัย และอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินงานเหล่านี้รวมเรียกว่า "ภารกิจทางการบริหารการศึกษา" หรือ "งานบริหารการศึกษา" นั่นเอง

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับครูดำเนินการวางแผน จัดองค์การ และควบคุมการใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการศึกษา ให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

1.2 กระบวนการบริหาร

ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างเหมาะสมชัดเจนและเป็นระบบการบริหารสถานศึกษา ที่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหาร ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้หลายทัศนะดังนี้

กูลิก และ เออร์วิค (Gulick and Urwick, 1937: 13) แบ่งกระบวนการบริหาร ออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดโครงการไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงานโดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อยพร้อมกำหนดวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การดำเนินงานบริหารบุคคลเป็นการสรรหาคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าสู่หน่วยงาน
4. การอำนวยการ (Directing) การสั่งการเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทของผู้บริหาร
5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องรวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ
6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ องค์การ
7. การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณเป็นการวางแผนในการใช้เงินล่วงหน้าและดำเนินการใช้เงินตามงบที่ได้รับ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555: 1) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ

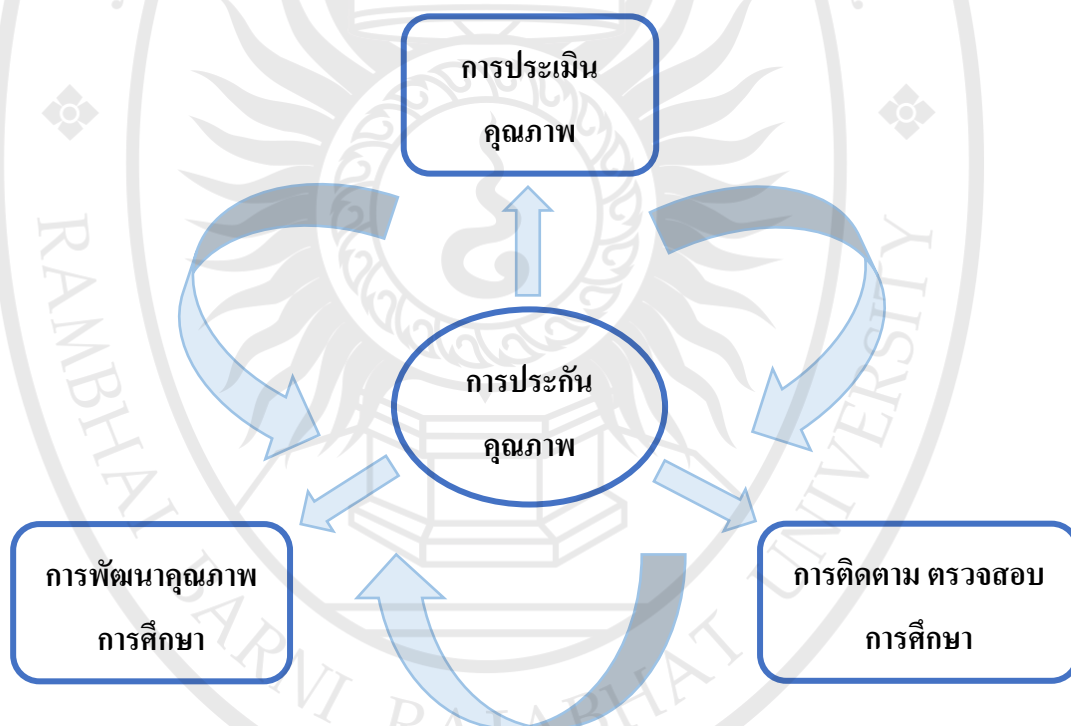
1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การนำ (Leading)

4. การควบคุม (Controlling)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การบริหารงานบุคคล การจัดงบประมาณ การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุม และการรายงาน

2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่อย่างต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2563 : 3) ดังแสดงในแผนภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : (สำนักทดสอบทางการศึกษา 2563 : 3)

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐานกระบวนการดำเนินงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เชื่อว่าจะสามารถส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินงานจัดการศึกษาสู่เป้าหมาย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการ และนำผลไปเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

กระทรวงศึกษาธิการ (2553ก : 8 - 9) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ว่า เป็นกระบวนการจัดการเพื่อเน้นให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการลงมือปฏิบัติตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกและติดตามตรวจสอบผลงาน หากจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงและร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมีมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2558 : 16) ได้ให้ความหมายของ “การประกันคุณภาพภายใน” ว่า การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด

4. ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ (“พระราชพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 2542 : 14) ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา มีดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพศึกษามีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาให้มีการตรวจสอบคุณภาพ โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลา

ที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในก่อน เพื่อเป็นการประเมินตนเอง และตรวจสอบ ทบทวนปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของตนเอง เพื่อที่จะรองรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี การจัดการศึกษา มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย โดยการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง มีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ในสังคมโลกต่อไป (ภาพพ แจ่มพลอย, 2556 : 13)

สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำระบบประกันคุณภาพภายในไปปฏิบัติ ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่และประชาชน การประกันคุณภาพภายใน ทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยการดำเนินการตามแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น ก็จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนา ปรับปรุง ให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา การประเมินตนเองเหมือนกับการส่องกระจกดูตนเอง การที่สถานศึกษา ใช้กระจกส่องตน ส่องงานและส่องศิษย์ แล้ววินิจฉัยเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ที่เกิดกับตน กับงานและกับศิษย์ จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาให้ดีขึ้น เป็นผลทำให้เด็กและเยาวชนไทยเป็นคนดีมีความสามารถและมีความสุข ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น โดยให้สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายซึ่งได้แก่ มาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษามีการพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ใช้กระบวนการบริหารที่ดีสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการบริหารและจัดการศึกษา มุ่งให้ การประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาเป็นการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึง ผลอันเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2554ก : 14 - 15)

นอกจากนี้ตามกฎกระทรวงกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การดำเนินงาน

การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานภายนอกที่สะท้อนสภาพการดำเนินงานที่แท้จริงและเกิดประสิทธิภาพ และกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษา และมีกลไกปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศเรื่อง แนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนา และเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาฯ ใช้ และให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท ทั้งนี้ สามารถเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศฯ ได้ โดยให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการและรับผิดชอบร่วมกัน

2.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.4 ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ และวิธีการที่เหมาะสม

2.5 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

2.6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นประจำทุกปี (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2563ก : 3)

จากความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

ให้ได้ตรงตามมาตรฐานการศึกษา โดยการบริหารจัดการศึกษาที่อาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

5. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา

5.1 ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 2542 : 2, 7) กำหนดมาตรฐานการศึกษา หมายความว่า เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับ คุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยให้แนวการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา สอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพัญ์ (2543 : 3) กล่าวไว้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดลักษณะที่ยอมรับว่า ถูกต้องเหมาะสมดีงามเป็นที่ปรารถนาและยอมรับของสังคม หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา (2551 : 1) ก็ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาพื้นฐานมาตรฐาน การศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้อง กับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2554 : 70) ได้ให้ความหมายมาตรฐาน การศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้ เกิดขึ้นใน โรงเรียนทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการ ตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งหลังจากกระทรวงศึกษาธิการได้ออก กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 นโยบายปฏิรูประบบการประเมินและการ ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 สำหรับให้ สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ เตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักทดสอบทางการศึกษากล่าวถึงการพัฒนา มาตรฐานการศึกษา มีแนวคิดว่าต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้จริง ประเมินได้จริง กระชับ และจำนวนน้อย แต่สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาได้จริง

ข้อมูลที่ได้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ระดับหน่วยงานต้นสังกัด และระดับชาติ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานการศึกษาจึงเน้นที่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพครู มีความสอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาชาติ และข้อกำหนดในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรฐาน การศึกษาในแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของมาตรฐานมี 5 ระดับ คือ ระดับกำลัง พัฒนา ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีเลิศ และระดับยอดเยี่ยม และนอกจากนี้ล่าสุด สำนัก ทดสอบทางการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2563 : 10) ยังได้จึงสรุปว่า มาตรฐาน การศึกษาสำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต จากการจัดการศึกษา เพื่อการกำกับ ติดตาม ดูแล ตรวจสอบ และประกันคุณภาพของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาจึงไม่ได้หมายถึงคุณภาพด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงผลผลิต ทางการศึกษาที่เกิดกับตัวผู้เรียนรอบด้าน กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูและกระบวนการ บริหารจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักใน การเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกัน คุณภาพทางการศึกษา

5.2 ความสำคัญของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

เคนดอล และมาร์ซาโน (Kendall and Marzano, 1997 : 7) ได้กล่าวว่า มาตรฐาน เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจมากของการปฏิรูปโรงเรียน มีงานวิจัยศึกษาพบว่าหลายประเทศ กำหนดมาตรฐานทางการศึกษาแล้วประสบความสำเร็จ คุณค่าของมาตรฐานและตัวบ่งชี้ มีหลายประการ ดังนี้

1) ทำให้เห็นภาพและทิศทางการปฏิรูปการศึกษา หลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผลที่สอดคล้องกันตลอด ทุกระดับมาตรฐานการศึกษา

2) กระตุ้นให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ยึดมาตรฐานเป็นความคาดหวังที่ผู้เรียน ทุกคนต้องได้มาตรฐาน

3) โรงเรียนมีแรงจูงใจที่จะจัดเตรียมหลักสูตรเพื่อเด็กทุกคน แทนที่จะให้เด็กต้อง “จม” หรือ “ล้าถัก” อยู่กับเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ที่มีได้เตรียมเข้าสู่โลกของการทำงานในอนาคต

4) เบี่ยงเบนจากประเมินผลเรื่องเล็กเรื่องน้อยไม่เป็นแก่นสารมาประเมินตาม มาตรฐานและโรงเรียนต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชน อันเนื่องจากการประเมินด้วย

5) สื่อสารเพื่อให้พ่อแม่และสาธารณชนเข้าใจชัดเจนว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรที่จะจัดการศึกษาให้แก่ลูกหลานของเขา และผู้เรียนก็ต้องรับผิดชอบที่จะเรียนรู้อะไรให้ได้

6) ช่วยให้งานของรัฐบาลและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการจัดการศึกษา ด้วยการระดมความรู้และทักษะที่จำเป็น ถ้าจะออกมาประกอบอาชีพว่ามีอะไรบ้างที่จะแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในโลกได้

7) ทำให้ระบบการศึกษาของประเทศเป็นไปสูเป้าหมายเดียวกัน คือมาตรฐานที่ผุดงไว้ทั้งความเป็นไทยและสากล

สอดคล้องกับนิตยสาร ปีลันธนานนท์ (2542 : 3 - 5) ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดมาตรฐานก็เพื่อกำหนดความคาดหวังให้ชัดเจน สำหรับครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ว่าอะไรที่ผู้เรียนควรต้องรู้ และสามารถทำได้ในระดับต่าง ๆ ของการเรียนแต่ละช่วงชั้นปี ทำให้ผู้เรียนมองเห็นเป้าหมายชัดเจนว่าเขาต้องเรียนรู้อะไรให้ได้เพื่ออะไร ครูก็มองเห็นโครงร่างของการพัฒนาหลักสูตรและประเมินผลที่จะวัดและประเมินผลผู้เรียน ได้ถูกต้องชัดเจนจริง ๆ พ่อแม่ ผู้ปกครองก็เข้าใจชัดเจนว่าลูกหลานของตนถูกคาดหวังให้ต้องรู้และทำอะไร ได้ผลในระยะยาวในอนาคต สังคมหน่วยงานที่รับผู้เรียนเข้าทำงานได้เข้าใจชัดเจนว่าผู้เรียนแต่ละวัยได้รับการคาดหวังให้รู้อะไรและทำอะไรได้ ดังนั้นมาตรฐานและตัวชี้วัดจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1) มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนที่จะต้องจัดการศึกษาและประเมินได้ว่าผู้เรียนถึงมาตรฐานหรือไม่ ใครบ้างที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือก่อนที่จะส่งเข้าเรียนในชั้นสูงขึ้น ไป มาตรฐานจะใช้เป็นแนวทางให้กับสาธารณชนในการประเมินโรงเรียนที่จัดเตรียมการศึกษาให้แก่เด็กสู่การเรียนในชั้นสูงขึ้นไปว่าจัดได้อย่างไร

2) ปัญหาเรื่องเด็กยากจนขาดการพัฒนา คะแนนการประเมินผลการเรียนที่เชื่อถือไม่ได้ ผู้เรียนไม่มีความรู้ความสามารถ แต่ได้คะแนนดีเท่ากับผู้เรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนความไม่มีมาตรฐานในการประเมิน และผลการประเมินไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หากไม่มีมาตรฐาน ก็ไม่มีตัวบ่งชี้ภาพความสำเร็จที่จะใช้เปรียบเทียบความรู้ความสามารถของผู้เรียนกับเกณฑ์มาตรฐานได้

3) การให้คะแนนเพื่อและไม่เป็นจริงจะบั่นทอนความรู้สึกลึกของผู้เรียนแล้วยังทำให้เกิดการสิ้นเปลืองอีกด้วย จะพบมากในกรณีที่เด็กเรียนผ่าน ๆ ไป ทั้งที่ไม่ได้มีความสามารถที่แท้จริง ผลสุดท้ายเมื่อเรียนสูง ๆ ขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จ ต้องถูกออกกลางคัน หรือย้ายที่เรียน ย้ายโปรแกรมการเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ก็ไม่ศรัทธากับการศึกษาของระบบโรงเรียน จนต้องมีการนำผู้เข้าทำงานฝึกรูปแบบใหม่ การนำมาตรฐานยังนำไปสู่การปฏิรูป

การศึกษาในบริบทอื่น ๆ อีก เพื่อที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังเช่น จำเป็นที่จะต้องคัดเลือกครูที่มีคุณภาพเข้าสู่วิชาชีพครู การฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการสอน ครูจำเป็นต้องได้รับการประเมินอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องนำมาจัดสรร โดยเน้นที่เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การทดสอบต้องนำมาใช้เพื่อประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการสังเคราะห์ความรู้ต่าง ๆ มากพอสมควร สามารถประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในการหาคำตอบ ในการทดสอบนั้นได้คิดหาวิธีเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ ไปไม่ถึงเป้าหมาย และที่สุด โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต้องให้พ่อแม่ ชุมชน เข้ามาร่วมช่วยเหลือปฏิรูปการศึกษาด้วย และร่วมรับผิดชอบต่อเด็กทุกคนเพื่อให้การปฏิรูปได้ผล จึงต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ทำงานประสานกัน โดยกำหนดร่วมกันว่าเราคาดหวังที่จะเห็นอะไรจากตัวเด็ก มาตรฐานจะเปรียบเสมือนแผนที่ เส้นทางที่จะแนะแนวทางการปฏิรูปเหล่านี้ได้

นอกจากนั้นสำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 7 - 8) กล่าวว่า มาตรฐานการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในเชิงปรัชญา คือ สำคัญต่อการวางรากฐานของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เกิดความสมดุลในคุณภาพของผู้เรียน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชน และมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชน เมื่อมองในการปฏิบัติมาตรฐานการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการวางนโยบาย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และมาตรการในการพัฒนาการจัดการศึกษา ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตที่สภาพแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มาตรฐานการศึกษา จึงมีความสำคัญในแง่ของการเป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการพยากรณ์คุณภาพที่คาดหวังตามที่ต้องการ ก่อให้เกิดการวางแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวล่วงหน้าได้ จึงถือได้ว่า แนวคิดของมาตรฐานการศึกษาสอดคล้องกับอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาโดยที่การจัดการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ตัวผู้เรียน สภาพแวดล้อมหรือบริบททั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาที่มีผู้ปกครอง ชุมชน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ฉะนั้น มาตรฐานการศึกษาจึงต้องกำหนดให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา โดยมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1) การบูรณาการ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกัน ทั้งด้านการบริหารการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน สภาพหรือบริบทของชุมชนนั้น ๆ จึงต้องมีการพิจารณาถึงความสอดคล้องขององค์ประกอบเหล่านี้ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน ทั้งมาตรฐานด้านครู ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น

2) ความสอดคล้อง การกำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษาหรือผลผลิตจากการศึกษา นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย และการจัดการศึกษาเพื่อมวลมนุษยชนนั้นว่า เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดว่าเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข ดังนั้นในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาจึงต้องให้มีความสอดคล้องกันในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบสถานศึกษา จนถึงระดับท้องถิ่น

3) การรับผิดชอบร่วมกัน การจัดการศึกษาหรือการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จึงต้องให้มีการแสดงความรับผิดชอบร่วมกันทุกส่วน การมีบทบาทหรือการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้โลกและสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจำกัดของทรัพยากร ทำให้ต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรล่วงหน้า โดยที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา สิ่งสำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือนโยบายหลัก ดังนั้น มาตรฐานการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างมีคุณค่า

หลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการปรับปรุงมาตรฐานและประเด็นพิจารณาให้สะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (“กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561”, 2561 : 3 - 4) ข้อ 3 กำหนดไว้ว่าให้สถานศึกษา แต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศไว้ พร้อมทั้งกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามวาระหนึ่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และล่าสุดสำนักทดสอบ

ทางการศึกษา (2563 ก : 10 - 11) กล่าวว่า ผลจากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ทั้งทางตรงในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและทางอ้อมในรูปแบบของสมาคมผู้ปกครอง ศิษย์เก่า หน่วยงานองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งสถานประกอบการต่าง ๆ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัด คือ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ความต้องการและบริบทของท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ การที่สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการการศึกษาด้วยตนเอง ย่อมทำให้คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาแตกต่างกันไป กล่าวคือ การพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ต้องอาศัยการทำงานเชิงระบบ (System Approach) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมีมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายความสำเร็จ จึงมีความสำคัญในการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ดังนั้น การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายความสำเร็จจึงมีความสำคัญในการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และยังมีความสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวางนโยบาย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ การพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคตตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีความสำคัญในการใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการกำหนดคุณภาพที่ต้องการเพื่อการวางแผนระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาวได้ ดังนั้น มาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดขึ้นต้องครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของการจัดการศึกษาที่แท้จริง

5.3 มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2563 ข : 62 - 63)

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษา (2561 : 27) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน คือ ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิด คำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจใน

ท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาพทางร่างกายและจิตสังคม โดยมีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

- 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและ การคิดคำนวณ
- 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

- 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม
- 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

- 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด
- 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
- 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
- 4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษา (2561ข : 33) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ คือ เป็นการ จัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่าง ชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา ในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการพัฒนาคู และบุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหาร จัดการและการเรียนรู้รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

- 2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
- 2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา
- 2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตร สถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2.4 พัฒนาคูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
- 2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่าง

มีคุณภาพ

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษา (2561ข : 38) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำผลที่ได้มาให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยมีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน คือ ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิด คำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้ง สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ เป็นการจัดระบบบริหารจัดการ คุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการพัฒนาคู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ

ทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีการบริหารจัดการ ชั้นเรียนเชิงบวกสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบ และประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำผลที่ได้มาให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

6. ประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ความหมายของประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การศึกษาเป็นการสร้างความเจริญงอกงามให้แก่มนุษย์ และมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศ โดยเฉพาะในบริบทที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงควรมีการใช้เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา และช่วยให้การบริหารการศึกษามุ่งบรรลุประสิทธิผลมากขึ้น การประกันคุณภาพเป็นวิธีที่นำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนสามารถ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความจำเป็นในการปรับตัวและตอบสนอง ความต้องการของผู้รับบริการของโรงเรียน จากแนวคิดประสิทธิผลของโรงเรียนจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางการศึกษาหรือผู้เรียน มาตรฐาน และระบบโรงเรียน ซึ่งตาม หลักการของทฤษฎีระบบ ทุกระบบย่อมประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ดังนั้น การวัดประสิทธิผลของระบบจึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวัด ดังนั้นผลผลิตที่เกิดจากการบริหารและการจัดการศึกษา ของโรงเรียนคือ คุณภาพของ นักเรียน และความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน จากการวิเคราะห์แนวคิดการประกันคุณภาพ การศึกษาและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า เป้าหมายสำคัญของการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษามีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกันมากกับเป้าหมายประสิทธิผล ของโรงเรียน ซึ่งเป้าหมายสำคัญของแนวคิดทั้งสอง คือ การบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อผลิต ผู้เรียนที่มีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานด้านการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ประสิทธิผล (อคุศลย์ สุชีรัมย์, 2555 : 11) ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 667) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น และสุพัตรา ทรัพย์เสถียร (2546 : 31) อธิบายว่า ประสิทธิภาพ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลิตผู้เรียน

ที่มีคุณภาพ บรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา หมายถึง ผลลัพธ์เกี่ยวกับปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง ซึ่งใช้เป็นหลักเทียบเคียง ในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

7. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องขับเคลื่อนไปในรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นอย่างดีและมีคุณภาพ ดังนี้

7.1 นโยบายการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

นโยบายของส่วนราชการ ซึ่งประกอบด้วยนโยบายจากหน่วยงานต่าง ๆ อันได้แก่ นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2563. 1 - 6) ดังนี้

7.1.1 นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

จากการประชุมคณะรัฐมนตรี ในวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติให้เลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่อาจส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ปกครอง ไปจนถึงครูและโรงเรียน ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษา ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียน ทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โค้ดดิ้ง (coding) เป็นต้น แนวนโยบายดังกล่าวมีพื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทางและออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

7.1.1.1 พื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทาง ประกอบด้วย

1) จัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง “การเปิดเทอม” หมายถึง การเรียนที่โรงเรียนหรือการเรียนที่บ้าน ทั้งนี้ การตัดสินใจ จะขึ้นอยู่กับผลการประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

2) อำนวยความสะดวกให้นักเรียนทุกคน สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้แม้จะไม่สามารถไปโรงเรียนได้

3) ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเสนอขอช่องดิจิทัล TV จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ทั้งหมด 17 ช่อง เพื่อให้นักเรียนทุกระดับชั้น สามารถเรียนผ่าน DLTV ได้ ทั้งนี้ไม่มีการลงทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ใดๆ เพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น ซึ่ง กสทช. อนุมัติแล้วให้เริ่มออกอากาศเป็นเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ 16 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นไป หรือจนกว่าจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ โดยช่องดิจิทัล TV จำนวน 15 ช่อง เป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 1 ช่อง เป็นของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และอีก 1 ช่อง เป็นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยให้ออกอากาศแบบความคมชัดปกติ(SD)

4) ตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการทั้งจากนักเรียน ครู และโรงเรียน โดยคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นที่ตั้ง และกระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

5) ปรับปฏิทินการศึกษาของไทย ให้เอื้อต่อการ “เรียนเพื่อรู้” ของเด็กมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยเวลาที่ชัดเจนจะคำนึงถึงภาระของทุกคนและการได้รับความรู้ครบตามช่วงวัยของเด็ก

6) บุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน จะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

7.1.1.2 แนวทางการออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1) รูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ โดยมีการเรียนรู้แบบ Onsite ซึ่งจะประเมินสถานการณ์เพื่อจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน ในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสามารถไปโรงเรียนได้ ขณะที่พื้นที่ไม่ปลอดภัยจะมีการเรียนรู้หลักผ่านทาง On Air หรือ การเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์จากช่อง DLTV ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์และมีการเรียนรู้แบบ Online เสริมผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ

2) นโยบายหลักที่นำมาใช้ คือ เพิ่มเวลาพัก ลดการประเมิน และงดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น โดยเน้นเรียนเฉพาะวิชากลุ่มสาระหลัก เพื่อให้นักเรียนผ่อนคลายลง ซึ่งนักเรียนมีเวลาพักในภาคเรียนที่ 1/2563 จำนวน 17 วัน และในภาคเรียนที่ 2/2563 จำนวน 37 วัน รวมทั้งสิ้น 54 วัน อย่างไรก็ตามแต่ละโรงเรียนอาจปรับเวลาเรียนชดเชยที่แตกต่างกัน เพื่อให้การเปิดเทอมปีการศึกษาหน้า กลับมาปกติในวันจันทร์ที่ 17 พฤษภาคม 2564

3) การเตรียมพร้อมในด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์ โดยมีการทดสอบระบบเพื่อเตรียมความพร้อมให้มากที่สุดก่อนการเปิดเทอมจริง

4) กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอนทางไกล ในสัดส่วน 80 % เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนขั้นพื้นฐานได้ อีก 20 % หรือมากกว่า โดยให้ทางโรงเรียนและคุณครูในแต่ละพื้นที่พิจารณาออกแบบตามความเหมาะสม

5) การเรียนผ่านการสอนทางไกลจะใช้โทรทัศน์ในระบบดิจิทัล และ DLTV เป็นหลัก ซึ่งได้รับการอนุเคราะห์สื่อจากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีดิจิทัลแพลตฟอร์มของกระทรวงศึกษาธิการ หรือ DEEP และการเรียนการสอนแบบโต้ตอบออนไลน์เป็นสื่อเสริม

7.1.2 นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สพฐ. ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 โดยดำเนินการจัดประชุมทางไกลในวันที่ 7 พฤษภาคม 2563 เพื่อสร้างความเข้าใจ ถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลและเตรียมพร้อมสำหรับการเปิดภาคเรียน โดยได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนระบบทางไกล แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

7.1.2.1 ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม (7 เมษายน – 17 พฤษภาคม 2563) ดำเนินการสำรวจความพร้อมในด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอน ดำเนินการขออนุมัติใช้ช่องรายการ โทรทัศน์ในระบบดิจิทัลจาก กสทช. เพื่อจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมขออนุมัติเผยแพร่การเรียนการสอนจากห้องเรียนต้นทาง ในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ฯ ดำเนินการจัดทำสื่อวีดิทัศน์การสอน โดยครูต้นแบบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และรวบรวมสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ในโปรแกรมสำหรับให้บริการเผยแพร่เนื้อหาอิเล็กทรอนิกส์ หรือ OBEC Content Center ชุดโปรแกรมและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ครบวงจรของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น Tutor ดิวฟรี.com,

e-Book เป็นต้น รวมถึงการเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบเครือข่าย เพื่อรองรับการให้บริการแพลตฟอร์มการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับระบบ Digital e-Learning ของกระทรวงศึกษาธิการ

7.1.2.2 ระยะเวลาที่ 2 การทดลองจัดการเรียนการสอนทางไกล (18 พฤษภาคม - 30 มิถุนายน 2563) ดำเนินการทดลองจัดการเรียนการสอนทางไกลในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล โดยการเผยแพร่สัญญาณจากมูลนิธิการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ (DLTV) ระดับปฐมวัยเน้นกิจกรรมเตรียมความพร้อมเด็กระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นเนื้อหาตาม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนผ่านช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล และระบบออนไลน์ โดยครูต้นแบบ ด้วยเครื่องมือการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งเปิดศูนย์รับฟังความคิดเห็นการเรียนการสอนทางไกลจากผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา และประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ แนะนำช่องทางการเรียนทางไกลให้กับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

7.1.2.3 ระยะเวลาที่ 3 การจัดการเรียนการสอน (1 กรกฎาคม 2563 – 30 เมษายน 2564) มีการวางแผนไว้เพื่อรองรับทั้งสถานการณ์ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 กรณีที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่คลี่คลาย ดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยระบบทางไกลผ่าน DLTV และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยวิถีทัศน์การสอน โดยครูต้นแบบ และระบบออนไลน์ด้วยเครื่องมือการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา

สถานการณ์ที่ 2 กรณีที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คลี่คลาย ดำเนินจัดการเรียนการสอนปกติในโรงเรียน โดยให้เว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และมีแผนเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ โดยจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

7.1.2.4 ระยะเวลาที่ 4 การทดสอบและการศึกษาต่อ (1 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2564) ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบและคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ได้แก่ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เกี่ยวกับระบบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS, GAT, PAT) และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการทดสอบ ONET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งเตรียมความพร้อมสำหรับครูของสพฐ. โดยพัฒนาครูบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

ทางไกล โดยจัดทำคู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลสำหรับครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความรู้ในการใช้เครื่องมือ เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านช่องทาง DLTV และ OBEC Channel มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทางไกลด้วย

สรุปได้ว่า นโยบายการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้ นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” มีพื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทาง และออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid -19) และสพฐ. ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยดำเนินการจัดประชุมทางไกลในวันที่ 7 พฤษภาคม 2563 เพื่อสร้างความเข้าใจ ถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลและเตรียมพร้อมสำหรับการเปิดภาคเรียน โดยได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนระบบทางไกล แบ่งเป็น 4 ระยะ

7.2 บทบาทของบุคลากรทางการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังคงมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดบทบาทของบุคลากร ดังนี้

7.2.1 บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564 : 41 - 43) กล่าวว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น ซึ่งถืออยู่ใกล้ชิดนักเรียน มีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทุกรูปแบบ จึงต้องเตรียมความพร้อมการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอน นอกจากจะต้องดูแลตนเองแล้ว ยังต้องดูแลนักเรียนอีกด้วย โดยเฉพาะด้านสุขอนามัยตามมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการกำหนด บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีดังนี้

7.2.1.1 ประชุมออนไลน์ (Online) ชี้แจงผู้ปกครองนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการป้องกันการเฝ้าระวัง การเตรียมตัวของนักเรียนให้พร้อมก่อนเปิดเรียน

7.2.1.2 ประเมินความเสี่ยงของตนเองผ่านแอปพลิเคชัน Thai Save Thai (TST) อย่างสม่ำเสมอและสังเกตอาการป่วยของตนเอง หากมีอาการไข้ ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจลำบาก เหนื่อยหอบ ไม่ได้กลิ่นไม่รู้สึก ให้หยุดปฏิบัติงาน และรีบไปพบแพทย์ทันที กรณีมีคน

ในครอบครัวป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือกลับจากพื้นที่เสี่ยงและอยู่ในช่วงกักตัว ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

7.2.1.3 ติดตามข้อมูลข่าวสารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสร้างความรู้ความเข้าใจของคำแนะนำในการป้องกันตนเอง และลดความเสี่ยงจากการแพร่กระจายของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

7.2.1.4 จัดหาสื่อประชาสัมพันธ์ในการป้องกันและลดความเสี่ยงจากการแพร่กระจายโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้แก่นักเรียน เช่น สอนวิธีการล้างมือที่ถูกต้อง การสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย คำแนะนำการปฏิบัติตัว การเว้นระยะห่างทางสังคม การทำความสะอาด หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมร่วมกันจำนวนมากเพื่อลดจำนวนคน

7.2.1.5 ปฏิบัติตาม 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริมของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการกำหนดอย่างเคร่งครัด

7.2.1.6 คอยดูแล สอดส่องช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องสุขอนามัยให้เป็นไปตามมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ได้แก่

1) ทำการตรวจคัดกรองสุขภาพนักเรียนทุกคนที่เข้ามาในโรงเรียนในตอนเช้า ใช้เครื่องวัดอุณหภูมิร่างกายพร้อมสังเกตอาการและสอบถามอาการของระบบทางเดินหายใจ เช่น ไข้ ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจลำบาก เหนื่อยหอบ ไม่ได้กลิ่น ไม่รู้รส โดยติดสัญลักษณ์สติ๊กเกอร์หรือตราบีม แสดงให้เห็นชัดเจนว่าผ่านการคัดกรองแล้ว

2) กรณีพบนักเรียนหรือผู้มีอาการมีไข้ อุณหภูมิร่างกายตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียสขึ้นไป ร่วมกับอาการระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง จัดให้อยู่ในพื้นที่แยกส่วน ประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อตรวจคัดกรองอีกครั้ง หากพบว่าผลตรวจเบื้องต้นเป็นบวกจึงแจ้งผู้ปกครองมารับ จากนั้นแจ้งผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุ และมาตรการป้องกันตามระดับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา

3) บันทึกผลการคัดกรองและส่งต่อประวัติการป่วย ตามแบบบันทึกการตรวจสุขภาพ

4) จัดอุปกรณ์การล้างมือ พร้อมใช้งานอย่างเพียงพอ เช่น เจลแอลกอฮอล์วางไว้บริเวณทางเข้า สนับสนุนมือบริเวณอ่างล้างมือ

7.2.1.7 ตรวจสอบ กำกับ ติดตามการมาเรียนของนักเรียนขาดเรียน ถูกกักตัว หรืออยู่ในกลุ่มเสี่ยง ต่อการติดโรค (Covid -19) และรายงานต่อผู้บริหาร

7.2.1.8 ปรับพฤติกรรมสำหรับนักเรียนที่ไม่ร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการที่ครูกำหนด ด้วยการแก้ปัญหาการเรียนรู้ใหม่ให้ถูกต้อง นั่นคือ “สร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์” หรือ “ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์”

7.2.1.9 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเครียด ว่าเป็นปฏิกิริยาปกติที่เกิดขึ้นได้ในภาวะวิกฤติที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และนำกระบวนการจัดการความเครียด การฝึกสติให้กลมกลืนและเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัยร่วมกับการฝึกทักษะชีวิตที่เสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ (Resilience) ให้กับนักเรียน ได้แก่ ทักษะชีวิต ด้านอารมณ์ สังคม และความคิด เป็นต้น

7.2.1.10 สังเกตอารมณ์ความเครียดของตัวเอง เนื่องจากภาระหน้าที่การดูแลนักเรียนจำนวนมาก และกำกับให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นบทบาทสำคัญอาจจะสร้างความเครียดวิตกกังวลทั้งจากการเฝ้าระวังนักเรียนและการป้องกันตัวเองจากการสัมผัสกับเชื้อโรค ดังนั้นเมื่อครูมีความเครียด จากสาเหตุต่าง ๆ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) กรณีมีความสับสนกับมาตรการของโรงเรียนที่ไม่ชัดเจน แนะนำให้สอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนหรือเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และข้อปฏิบัติที่ตรงกัน

2) กรณีมีความวิตกกังวล กลัวการติดเชื้อในโรงเรียน ให้พูดคุยสื่อสาร ถึงความไม่สบายใจ และร้องขอสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนที่เพียงพอต่อการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น สถานที่ สื่อการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การส่งงานหรือตรวจการบ้าน เป็นต้น หากตนเองเป็นกลุ่มเสี่ยง หรือมีโรคประจำตัวก็สามารถเข้ารับการตรวจ รักษาตามมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3) จัดให้มีกิจกรรมบำบัดความเครียด โดยการฝึกสติให้เป็นกิจวัตรก่อนเริ่มการเรียนการสอนเพื่อลดความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่ตึงเครียดนี้

7.2.1.11 กำกับและติดตามการได้รับวัคซีนของนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนดและเป็นปัจจุบัน

7.2.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564 : 43 - 44) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนตั้งแต่การวางแผน การกำหนดนโยบายสถานศึกษา การเตรียมความพร้อมการเปิดเรียน การส่งเสริมครูในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตามช่วยเหลือ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การประเมินสถานการณ์ การรายงาน ตลอดจนร่วมมือกับครูและบุคลากร ผู้ปกครองนักเรียน

ให้การตรวจสอบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อความปลอดภัยของนักเรียน โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีดังนี้

7.2.2.1 จัดให้มีการประชุมหารือร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง นักเรียนผู้นำชุมชน และมีมติให้ความเห็นชอบร่วมกันในการจัดพื้นที่ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

7.2.2.2 ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงเรียน

7.2.2.3 แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการควบคุมดูแลและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ท้องถิ่น ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง

7.2.2.4 ประเมินความพร้อมผ่าน Thai Stop Covid Plus (TSC+) และรายงานการติดตามการประเมินผลผ่าน MOE Covid

7.2.2.5 ทบทวน ปรับปรุง ซักซ้อมปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุของโรงเรียน ในภาวะที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

7.2.2.6 จัดให้มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์แนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ แนวปฏิบัติ และการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู นักเรียนผู้ปกครอง และคณะกรรมการ โรงเรียน ผ่านช่องทางสื่อที่เหมาะสม และติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

7.2.2.7 สนับสนุนให้นักเรียน ครูและบุคลากรได้รับวัคซีนครบโดส ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป

7.2.2.8 สนับสนุนให้มีการตรวจคัดกรอง Antigen Test Kit (ATK) ตามมาตรการของภาครัฐ

7.2.2.9 สนับสนุน ส่งเสริม ให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองประเมินตนเองผ่าน Thai Save Thai (TST) ตามเกณฑ์จำแนกเขตพื้นที่การแพร่ระบาด

7.2.2.10 สื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อลดการรังเกียจ และลดการตีตราทางสังคม (Social Stigma) กรณีพบว่ามีบุคลากรในโรงเรียน นักเรียน หรือผู้ปกครองติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

7.2.2.11 กำหนดมาตรการคัดกรองสุขภาพทุกคน บริเวณจุดแรกเข้าไปในโรงเรียน (Point of Entry) ให้แก่ นักเรียน ครู บุคลากร และผู้มาติดต่อ และจัดให้มีพื้นที่

แยกโรค อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ อย่างเพียงพอ รวมถึงเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในกรณีที่พบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือสงสัย

7.2.2.12 จัดให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเหมาะสมตามบริบทได้อย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบ ติดตาม กรณีนักเรียนขาดเรียน ลาป่วย การปิดโรงเรียนการจัดให้มีการเรียนการสอนทางไกล สื่อออนไลน์ การติดต่อทางโทรศัพท์ หรือ Social Media เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์

7.2.2.13 กรณีพบนักเรียน ครู บุคลากร หรือผู้ปกครองอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือผู้ป่วยยืนยันเข้ามาในโรงเรียน ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เพื่อดำเนินการสอบสวนโรคและพิจารณาดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุและมาตรการป้องกันตามระดับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา

7.2.2.14 มีมาตรการให้นักเรียนได้รับอาหารกลางวันและอาหารเสริมนมตามสิทธิที่ควรได้รับกรณีพบอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรืออยู่ในช่วงกักตัว

7.2.2.15 ควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดภายในโรงเรียนอย่างเคร่งครัด และต่อเนื่อง

7.2.2.16 เชื่อมบ้าน สร้างขวัญกำลังใจนักเรียน ทั้งนักเรียนที่มาเรียนแบบปกติและที่ไม่สามารถมาเรียนแบบปกติได้

สรุปได้ว่า บทบาทของบุคลากรทางการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนตั้งแต่การวางแผน การกำหนดนโยบายสถานศึกษา การเตรียมความพร้อม การเปิดเรียน การส่งเสริมครูในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตามช่วยเหลือ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การประเมินสถานการณ์การรายงาน ตลอดจนร่วมมือกับครูและบุคลากร ผู้ปกครองนักเรียน ให้การตรวจสอบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อความปลอดภัยของนักเรียน

7.3 การติดตามและประเมินผลการดำเนินการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่จะต้องดำเนินการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ เพื่อติดตามดูแลช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาหรือรับทราบความก้าวหน้า

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะมี 3 ระดับ ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2564 : 49 - 50)

7.3.1 ระดับสถานศึกษา

สถานศึกษากำหนดหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยให้มีการติดตามและประเมินผล ดังนี้

7.3.1.1 การนำแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

7.3.1.2 การประเมินตนเองผ่านระบบ Thai Stop Covid Plus :TSC+ และรายงานการติดตามการประเมินผลผ่าน MOE Covid

7.3.1.3 การปฏิบัติตามมาตรการ Sandbox : Safety Zone in School ทั้ง 4 องค์ประกอบ

7.3.1.4 การปฏิบัติตาม 7 มาตรการเข้มของสถานศึกษาระหว่างการจัดการเรียนการสอน

7.3.1.5 การทำและการปฏิบัติตามแผนการเผชิญเหตุที่กำหนดไว้

7.3.1.6 การรายงานข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.3.2 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษากำหนดหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษาในสังกัด ดังนี้

7.3.2.1 การนำแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

7.3.2.2 การประเมินตนเองผ่านระบบ Thai Stop Covid Plus :TSC+ และรายงานการติดตามการประเมินผลผ่าน MOE Covid

7.3.2.3 การปฏิบัติตามมาตรการ Sandbox : Safety Zone in School ทั้ง 4 องค์ประกอบ

7.3.2.4 การปฏิบัติตาม 7 มาตรการเข้มระหว่างการจัดการเรียนการสอน

7.3.2.5 การทำและการปฏิบัติตามแผนการเผชิญเหตุที่กำหนดไว้

7.3.2.6 การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรับรายงานข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญ

7.3.2.7 รายงานผลการดำเนินงานและข้อมูลที่สำคัญต่อสำนักงาน

คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.3.3 ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด ดังนี้

7.3.3.1 การลงพื้นที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลแบบ Site Visit โดยการสุ่มเฉพาะพื้นที่เป้าหมายหรือเขตตรวจราชการ เพื่อรับรองผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อทราบผลการนำแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปใช้

7.3.3.2 กำกับ ติดตาม และประเมินผลแบบ Online ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 100% โดยใช้เครื่องมือติดตามที่สร้างขึ้น

7.3.3.3 รายงานผลการดำเนินงานตามแนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การติดตามและประเมินผลการดำเนินการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นกระบวนการสำคัญที่จะต้องดำเนินการเพื่อติดตามดูแลช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหา รับทราบความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะในการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

7.4 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 2 นำแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2564 : 1) มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับโรงเรียนในสังกัด ผู้วิจัยจึงนำเสนอเพื่อใช้

เป็นแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 การศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.4.1 แนวคิดหลัก

ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 (New Normal /การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา) วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด การประเมินคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก การประเมิน SAR และระยะสอง การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) เป็นไปตามความสมัครใจของสถานศึกษา

7.4.2 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19

7.4.2.1 ระยะแรก “การประเมิน SAR” ประเมินจากผลการวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษา ซึ่งส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 พิจารณาจากสิ่งที่ปรากฏใน SAR และเอกสารประกอบที่แนบมากับ SAR เท่านั้น (ไม่ต้องขออะไรเพิ่มจากสถานศึกษา เพื่อลดภาระของสถานศึกษา) และเกณฑ์การประเมิน SAR พิจารณาแยกเป็นรายมาตรฐาน ตามการประกันคุณภาพภายใน (IQA) และสรุปผลการประเมิน SAR มีระดับคุณภาพ 3 ระดับ ตามรายมาตรฐาน คือ “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง”

7.4.2.2 ระยะสอง “การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit)” เมื่อสถานศึกษาได้รับผลการประเมิน SAR อย่างเป็นทางการจาก สมศ. แล้ว ถ้าต้องการให้ สมศ. ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม สถานศึกษาสามารถร้องขอให้ สมศ. เข้าไปตรวจเยี่ยมได้ ระบุตารางนัดหมาย และประเด็นการตรวจ ซึ่งการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมจะใช้เวลาอันน้อยที่สุด ไม่มีการสรุปผลด้วยวาจาที่สถานศึกษา เพื่อลดการสัมผัสตามหลักการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และเกณฑ์การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site visit) พิจารณาแยกเป็นรายมาตรฐานตามการประกันคุณภาพภายใน (IQA) และสรุปผลการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site visit) มีระดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ “ดีเยี่ยม” “ดีมาก” “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง”

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก การประเมิน SAR มีระดับคุณภาพ 3 ระดับ ตามรายมาตรฐาน คือ “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง” และระยะสอง การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) เป็นไปตามความสมัครใจของสถานศึกษา มีระดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ “ดีเยี่ยม” “ดีมาก” “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง”

จากการศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่มีมาตรฐานการศึกษา เป็นเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา และเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบการประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็น ประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้น ประสิทธิภาพการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษายุคโควิด 19 จึงหมายถึง ผลลัพธ์เกี่ยวกับปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ของการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง ซึ่งใช้เป็นหลักเทียบเคียงในการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษาประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษา 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน คือ ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารการคิดคำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ตามหลักสูตรการมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพและด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ คือ เป็นการจ้ดระบบบริหารจัดการ คุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงาน พัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการพัฒนาคู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาส ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีการบริหารจัดการชั้นเรียน เชิงบวกสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียน อย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำผลที่ได้มา ให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดระดับประถมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ใน 3 อำเภอของจังหวัดระยอง ได้แก่ อำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์ และอำเภอเขาชะเมา และมีข้อมูลโรงเรียนในสังกัด 87 แห่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา 74 คน และครูและบุคลากรทางการศึกษา 1,147 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. 2564 : 35 - 40)

2. ทิศทางการจัดการศึกษา

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจ เป็นกรอบการขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการยกระดับคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม องค์กร พันธกิจ และเป้าประสงค์ ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“เป็นผู้นำแห่งนวัตกรรมจัดการศึกษา สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน สืบสานเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่วิถีพอเพียง”

ค่านิยมองค์กร

“ระยอง 2 มุ่งมั่น สร้างสรรค์ประสิทธิผล”

Rayong2 RACE

R = Responsible ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

A = Alert รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

C = Creative สร้างสรรค์

E = Effective ประสิทธิภาพ

พันธกิจ

- ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ
- พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทุกระดับอย่างมืออาชีพ
- พัฒนาระบบบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
- ส่งเสริม สนับสนุน พื้นฟู อนุรักษ์สืบสานเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งด้าน โอกาส และคุณภาพ
2. ยุทธศาสตร์เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้
3. ยุทธศาสตร์บูรณาการประสานความร่วมมือ
4. ยุทธศาสตร์รู้รักเหง้าเท่าทันสังคม

เป้าหมาย

เด็กะของ 2 เด็กที่อยู่ในวัยการศึกษาภาคบังคับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 2 ต้อง

1. ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทุกคน
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องใส่ใจ ในการสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน
3. ทุกภาคส่วนของจังหวัดต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 2
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต ๒ ต้องติดตามการทำงานทุก ประเด็น และรายงานความเคลื่อนไหวเป็นระยะ

ภาพลักษณ์เด็กะของ 2

เด็กดีสารภีทะเล “กตัญญู รู้รักเหง้า เท่าทันสังคม อุดมปัญญา รักหาวินัย มีรายได้ ใฝ่ใจสุขภาพ”

ตัวชี้วัด

1. เด็กทุกคนอ่านออกเขียนได้
2. เด็กทุกคนท่องสูตรคูณ/คิดคำนวณได้
3. เด็กรู้จักศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. นักเรียนผ่านการประเมินเป็นเด็กดีสารภีทะเล
5. นักเรียนมีคะแนนจากการสอบวัดระดับชาติ อย่างน้อย ร้อยละ 50
6. โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการสอบวัดระดับชาติ อย่างน้อย ร้อยละ 50
7. นักเรียนมีโครงการวิชาการ วิชาชีวิต และวิชาชีพ ในแต่ละภาคเรียน การนำนโยบาย

สู่การปฏิบัติ

Rayong2 Academy บูรณาการ วิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต ตามรอยวิถีไทย ใส่ใจสังคม รอบด้าน เชื่อมประสานค่านิยม 12 ประการ และ STEAM องค์ความรู้ที่จำเป็น ด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาไทยเทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ คณิตศาสตร์ และคุณธรรม โดยใช้ศิลปะ (Art) เป็นแกนในการเรียนรู้

นโยบาย 8 อ. คู่ความเป็นเลิศ

1. อ่านเก่ง เขียนสวย
2. โอเน็ต (O-NET) เป็นหนึ่ง
3. อาเขียนสร้างสรรค์
4. อังกฤษสื่อสาร
5. ICT เพื่อการเรียนรู้
6. องค์คณะแห่งความร่วมมือ
7. อาชีพพื้นฐาน
8. อนามัยแข็งแรง

เป้าหมายการจัดการศึกษา “4 ดี”

1. เป็นคนดี หมายถึง นักเรียนที่มีคุณลักษณะคนดี คุณธรรม ค่านิยมต่าง ๆ เพื่อการจรรโลง สังคมไทยให้อยู่เย็นเป็นสุข
2. เรียนรู้ดี หมายถึง นักเรียนที่มีทักษะด้านวิชาการ อ่านออกเขียนได้ มีผลการทดสอบระดับชาติอยู่ในระดับน่าพอใจ
3. ทักษะชีวิตดี หมายถึง นักเรียนที่มีทักษะในการดำรงอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน มีวิจารณญาณในการไตร่ตรองข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ
4. ทักษะอาชีพดี หมายถึง นักเรียนที่มีทักษะในการประกอบอาชีพ หารายได้ มีความเป็นนักรูกรักน้อยตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน

เป้าหมายตัวชี้วัด

1. เด็กทุกคนอ่านออกเขียนได้
2. เด็กทุกคนท่องสูตรคูณ/คิดคำนวณได้
3. เด็กรู้จักศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. นักเรียนผ่านการประเมินเป็นเด็กดีสารภีทะเล
5. นักเรียนมีคะแนนจากการสอบวัดระดับชาติอย่างน้อยร้อยละ 50
6. โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการสอบวัดระดับชาติอย่างน้อย ร้อยละ 50
7. นักเรียนมีโครงการวิชาการ วิชาชีวิต และวิชาชีพ ในแต่ละภาคเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยต่างประเทศ

โคโกส ซัมเมล์ และแอลินี ดายน์ (Cokkos-Semmel and Eleni Dainne, 2002 : 516 - A) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมีการใช้กลยุทธ์ระดับมาก แต่ใช้กระบวนการในระดับน้อย 2) กลยุทธ์ใช้เทคโนโลยีมากที่สุด 3) ไม่มีความแตกต่างระหว่างการใช้ภาวะผู้นำในกลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน 4) กลยุทธ์และกระบวนการจัดการความรู้สามารถจำแนกประสิทธิภาพการจัดการความรู้ได้ร้อยละ 76 มีความแปรปรวนของประสิทธิผลระหว่างร้อยละ 46.6 (ด้านการวัดผล) ถึงร้อยละ 30.1 (ด้านวัฒนธรรม) และ 5) กระบวนการวัดผลเป็นปัจจัยที่มีความวิกฤตมากที่สุดต่อประสิทธิภาพของระบบการจัดการความรู้

โคลแมน (Coleman, 2008 : 10) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการความรู้และกระบวนการปรับปรุงโรงเรียน ความสามารถในการสร้างองค์กรมีความสำคัญต่อผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในความท้าทายของการปรับปรุงโรงเรียน เป้าหมายของการปรับปรุง คือ การปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและความรู้ที่ใช้ร่วมกันผ่านการจัดการความรู้และกลายเป็นเครื่องมือในการจัดการประสิทธิภาพการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาวิชาชีพที่เหมาะสมและทั่วถึงในการจัดการความรู้และกลยุทธ์จะตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ่งมีความสามารถที่ดีที่สุดในการปรับปรุงข้อมูลโรงเรียน การปฏิรูปกระบวนการ และผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้กลยุทธ์การจัดการความรู้ในการตัดสินใจ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

เอเทรีย (Atria, 2000 : 144) ได้วิจัยผลกระทบของการประกันคุณภาพของรัฐอิตาลีและกระบวนการวางแผนพัฒนาครูเมืองซิกาโก้ ที่มีทัศนคติต่อการปรับปรุงสถานศึกษาการศึกษานี้ เพื่อตรวจสอบผลกระทบของการประกันคุณภาพและกระบวนการวางแผนพัฒนาครูเมืองซิกาโก้ ที่มีทัศนคติต่อการปรับปรุงสถานศึกษา ผลการศึกษาระบบการวางแผนเพื่อปรับปรุงและประกันคุณภาพของรัฐอิตาลีส่งผลในทางบวกต่อทัศนคติของครูที่มีต่อการปรับปรุงสถานศึกษา

อับดัลลาห์ และ รีฟา (Abdallah and Refa, 2016 : 30 - 36) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพในโครงการศึกษาคูของปาเลสไตน์ บทเรียนสำหรับความเป็นผู้นำของคณะและหลักสูตร การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินมิติของคุณภาพในโครงการศึกษาคูในปาเลสไตน์ก่อนการศึกษาจากมุมมองของกลุ่มครูและครูนักเรียนที่มีจุดมุ่งหมายในสามมหาวิทยาลัย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้การสัมภาษณ์เชิงลึกและกลุ่มโฟกัสได้ดำเนินการผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผลการเรียนรู้ที่ตั้งใจไว้ของหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนและการปฏิบัติ

และกลไกในการสนับสนุนและประเมินความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ยังไม่ถึงระดับคุณภาพที่มุ่งเข้าไปในภารกิจของโครงการ การศึกษาเสนอข้อแนะนำสำหรับการปรับปรุงในสามด้านของโปรแกรมการศึกษาครูของปาเลสไตน์ : คุณภาพของการเรียนการสอน คุณภาพของโอกาสในการเรียนรู้สำหรับทั้งครูนักเรียนและครูผู้สอนที่สอนพวกเขาและคุณภาพของความเป็นผู้นำทางวิชาการจากฝ่ายบริหาร

ออดเดน และ ซีอุน (Odden and Ciune 2005 : 6 - 10) ได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นหนทางที่จะปรับปรุงการศึกษาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่จะสอนนักเรียนทุกคนให้มีมาตรฐานที่ดีโดยเป้าหมายที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องกำหนดคือ 1) ยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน 2) เพิ่มปริมาณหลักสูตร ให้นักเรียนเลือกหลาย ๆ อย่างมีการจัดการที่ดีเกี่ยวกับการเงิน ธุรการ บุคลากร และเวลา ทั้งในระดับโรงเรียนและห้องเรียน จุดเน้นที่สำคัญคือการสรรงบประมาณให้เพียงพอ

มุฮัมมัด แอซซิม Muhammad Azeem (2012 : 242 - 247) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนการศึกษาในระดับรัฐปัญหาประเทศปากีสถาน องค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียน มีทั้งสิ้น 17 องค์ประกอบ ผลศึกษาพบว่า ความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญในประสิทธิผลของโรงเรียน รวมถึงความสัมพันธ์กับชุมชน การพัฒนาครู และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ โดยออกแบบหลักสูตรตามความต้องการของสังคม และการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. งานวิจัยในประเทศ

นวัตกร หอมสิน (2556 : 95, 104 - 127, 225 - 233) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ 3) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนละทายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Methodology) ประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้มาด้วยความสมัครใจ และต้องการเข้าร่วมวิจัย จำนวน 33 คน เครื่องมือมี 2 ประเภท คือเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนางาน และ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการความรู้

เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จทั้งสิ้น 91 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 15 กิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมสามารถปฏิบัติจนเกิดการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสรุป รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา มีการพัฒนาการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสม คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานเกิดกระบวนการทำงานเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และถอดองค์ความรู้ภายในโรงเรียน และสามารถใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างคุ้มค่า

ประเสริฐ เพ็ชรสิงห์ (2557 : 14, 75 – 81, 104 - 107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการความรู้กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2556 จำนวน 205 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรี มีระดับความสัมพันธ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขจรศักดิ์ โสมราช (2557 : 4, 97-101, 119-120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยห่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และห่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การทำงานเป็นทีม 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกระบวนการ

กัททญาณี โอรัตนปัญญา (2559 : 5, 60 - 66, 94 - 96) ได้ทำศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร การวิจัยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร จำนวน 165 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการใส่สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร มีระดับ การจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับ การจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ปานกลาง และมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (Knowledge Vision : KV) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมาก ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing : KS) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านองค์ความรู้ที่องค์กรได้เก็บสะสมไว้เป็นคลังความรู้ (Knowledge Assets: KA) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) เปรียบเทียบการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล

กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไป และ 3) ข้อเสนอแนะต่อการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร หน่วยงานได้มีการตรวจสอบติดตามการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยเป็นไปตามกระบวนการที่ได้จัดทำแผนเพื่อให้ตรงตามวิสัยทัศน์ และแผนที่วางไว้ มีการส่งเสริมให้บุคลากรให้ช่วยกันคิดระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อนำมาถ่ายทอด สร้างเครือข่ายในการเรียนรู้งาน โดยการสอนงานผ่านกลุ่ม Line โดยหาซอฟต์แวร์ที่พร้อมใช้ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการทำงาน ใช้ในการสืบค้นข้อมูลระบบสารสนเทศ ในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

ศิริรัตน์ โนจิตร (2560 : 7 - 8, 100 - 108, 195 - 199) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา เปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ หาanaจพยากรณ์ และหาแนวทางการพัฒนา ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 363 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ปัจจัยการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6) ปัจจัยการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ปัจจัย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ครอบครัวและชุมชน การมีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 70.90 และมีความคลาดเคลื่อน $\pm .27237$ และ 7) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการส่งเสริมปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญใน 3 ปัจจัย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองครอบครัวและชุมชน การมีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง

ปิยพร บุญใบ (2563 : 8, 103 - 114, 201 - 211) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา เปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ หาอำนาจพยากรณ์ และหาแนวทางการยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 340 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำนวน 70 คน และครูผู้สอน จำนวน 200 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนจำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการจัดการความรู้ มีเป้าหมายหลักให้เกิดการมีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปรับปรุงระดับความสัมพันธ์ให้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมความรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาเอกสาร วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และอื่น ๆ ยังไม่พบว่ามีวิธีการใดที่สามารถพัฒนาได้อย่าง ยั่งยืน และสามารถบูรณาการกับเรื่องอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ทั้งในด้านการพัฒนาจนเกิดการเรียนรู้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการความรู้เพื่อมาพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี